

# BÖLÜM 16

## TIBBİ ÖNEMİ OLAN ARTROPODLAR

Selda ASLAN<sup>1</sup>

### ARTHROPODLAR

Tıbbi artropodoloji; insan dahil tüm omurgalı organizmalarda hastalık etkeni olan eklem bacaklıların (artropodların) yapılarını, vektörel durumlarını, yayılışlarını, patojenitelerini, tedavi yöntemlerini, korunma ve kontrol önlemlerini inceleyen bilim dalıdır. Artropodolojinin alt disiplinleri ise

- a. böcekleri inceleyen entomoloji;
- b. maytları ve keneleri inceleyen akaroloji;
- c. kabukluları inceleyen karsinoloji
- d. kırkayak, çıyan gibi çokayaklı organizmaları inceleyen miriapodolojidir (1).

Artropodlar hayvanlar alemindeki en büyük gruptur. Yaklaşık bir milyondan fazla tür çeşitliliğine sahiptir. Ayrıca karada, havada ve suda yaşayan omurgasız hayvanlar grubunun eklem bacaklılar sınıfını oluşturlar (2,3). Artropodların ortak özellikleri kitinden yapılmış, sert ve dayanıklı eklemli bir dış iskelete sahip olmalarıdır. Artropodların insecta sınıfı, dünyada en fazla görülen karasal hayvan grubunu oluşturmaktadır. Özellikle Arachnida sınıfı ve Insecta sınıfı tıbbi açıdan önem göstermektedir. Artropodlar öncelikli olarak Mandibulata ve Amandibulata (Chelicerata) olmak üzere iki ana gruba ayrılırlar (4,5). Sınıflandırılması ise aşağıdaki şekildedir.

#### I. Mandibulata

1. Antennata (tracheata)
  - a. Insecta (böcekler)
  - b. Myropoda-myriapoda (çok ayaklılar)

<sup>1</sup> S.B. Gaziantep Av. Cengiz Gökçek Çocuk, Kadın Hastalıkları ve Doğum Hastanesi, Enfeksiyon hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Plk. selda.aslan27@gmail.com

## Örümcekler

Çok sayıda tür içerir, ancak bir kısmının tıbbi önemi vardır. Avlanarak beslenirler. Salgıladıkları zehir ile avlarını hareketsiz hale getirirler. Örümcek ısırması, insanlarda acılı ve lokalize reaksiyonlara sebep olur. Bazen ateş yüksekliği, üşüme, titreme, eklem ve kas ağrıları, bulantı, kusma gibi klinik belirtiler lokalize bulgulara eşlik edebilir.

## KAYNAKLAR

1. Aktaş O. Tıbbi Artropodoloji. 1. baskı, Eser Basın Yayın Dağıtım Matbaacılık, Erzurum, 2014.
2. Castro P, Huber ME. Marine Biology. McGrawHill, Higher Education. 2006.
3. Melzer R. Phylum Arthropoda- Arthropods. In: Häussermann V, Försterra G, editors. Marine Benthic Fauna of Chilean Patagonia. Santiago, Chile: Nature in Focus. 2009; p. 582-738.
4. <https://www.kobo.com/us/en/ebook/biology-of-disease-vectors>
5. Unat EK, Samastı M. Tıp entomolojisi. Unat EK, Yücel A, Ataş K, Samastı M, editörler. Unat'ın tıp parazitolojisi. 5.baskı. Cerrahpaşa Tıp Fak.Vakfı yayınları:15, İstanbul,1995, sf 58-227.
6. W.C. Marquardt, W.C. Black IV, J.E. Freier, H.H. Hagedorn, J. Hemingway, S. Higgs, A.A. James, B. Konratieff, ve C.G. Moore, Biology of Disease Vectors, 2nd ed., Elsevier Academic Press, Burlington, Mass, 2005
7. Yazar S, Kuk S, Miman Ö, Saygı G. Saygı'nın Temel Tıbbi Parazitoloji'si. Erciyes Üniversitesi Yayınları No:206 . Kayseri, 2016, sf 251-55.
8. Özçelik S. Arthropodlar ve insan. Mutlu G, İmir T, Cengiz AT, Ustaçelebi Ş, Tümbay E, Mete Ö, editörler. Temel ve klinik mikrobiyoloji. Güneş kitapevi, Ankara,1999, sf 1283-1303.
9. Özbel Y editör. Vektör Artropodlar ve Mücadelesi. Türkiye Parazitoloji Derneği Yayın No: 25, İzmir, 2017.
10. Yazar S, Miman Ö. Ektoparazitler ve hastalıkları. Willke A, Söyletir G,Doğanay M, editörler. Enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyolojisi etkenlere göre enfeksiyonlar. 4. Baskı. Nobel kitapevi, İstanbul, 2017, sf 2305-17.
11. Sam R. telford III. Tıbbi önemi olan artropodlar. Başustaoğlu A, Kubar A, Yıldırım ŞT, Tanyüksel M, çeviri editörleri. Klinik mikrobiyoloji. 2008. 9. Baskı.sf. 2199-2218.
12. Saygı G. Paraziter hastalıklar ve parazitler. Es Form Ofset Ltd Şti, Sivas, 2009, sf 449-95.
13. Amitai, Y. Clinical manifestations and management of scorpion envenomation. Public Health Rev. 1998; 26, 257-263.